

EXPERTISECENTRUM TAAL, DIVERSITEIT EN LEREN

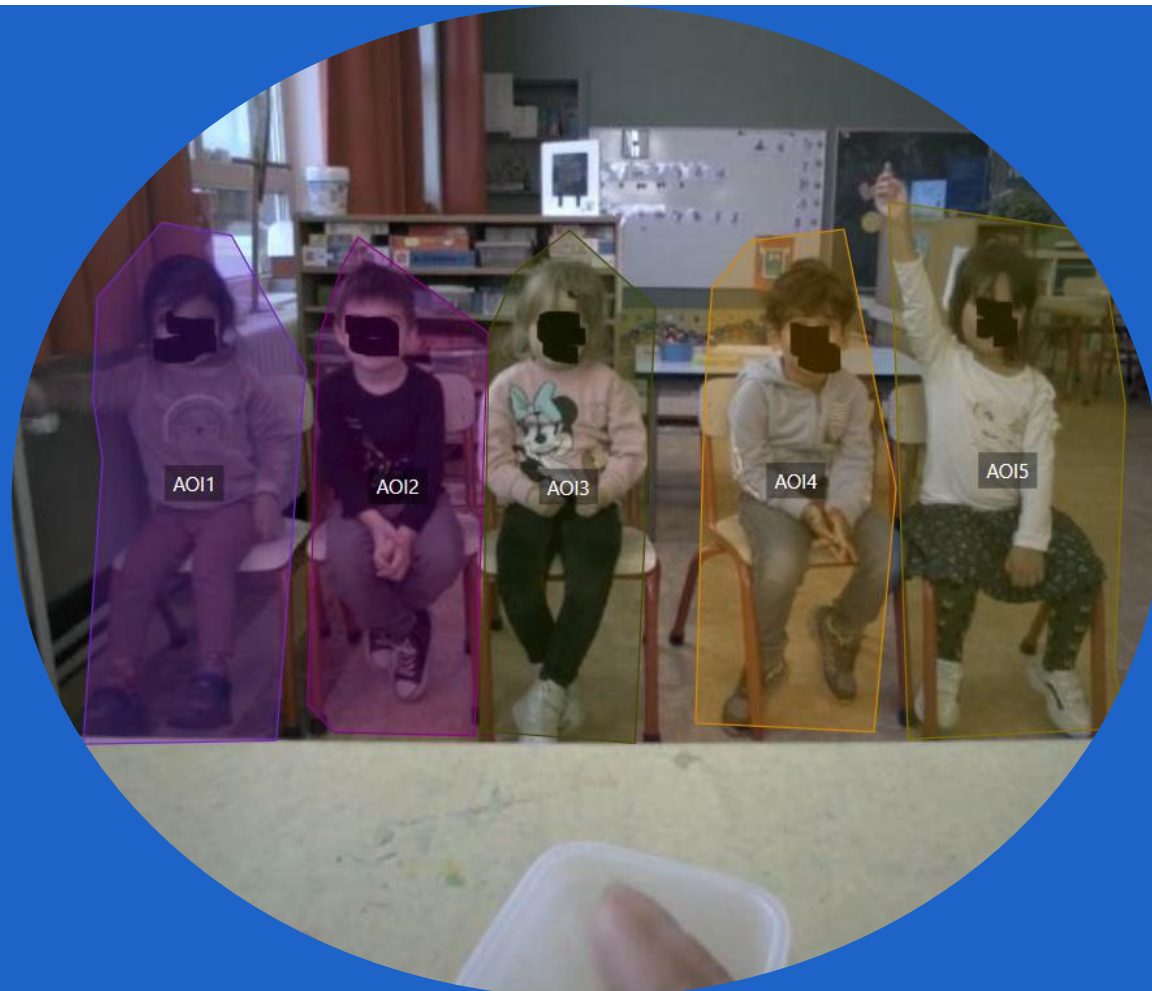
ONDERZOEKSGROEP LERARENOPLEIDING & PROFESSIONELE ONTWIKKELING

UNIVERSITEIT GENT

WELKE KINDEREN WORDEN ER OVER HET HOOFD GEZIEN?

HOE CREËREN WE EEN GELIJKWAARDIG TAALSTIMULEREND KLIMAAT VOOR ELK KIND?

THIBAUT DUTHOIS

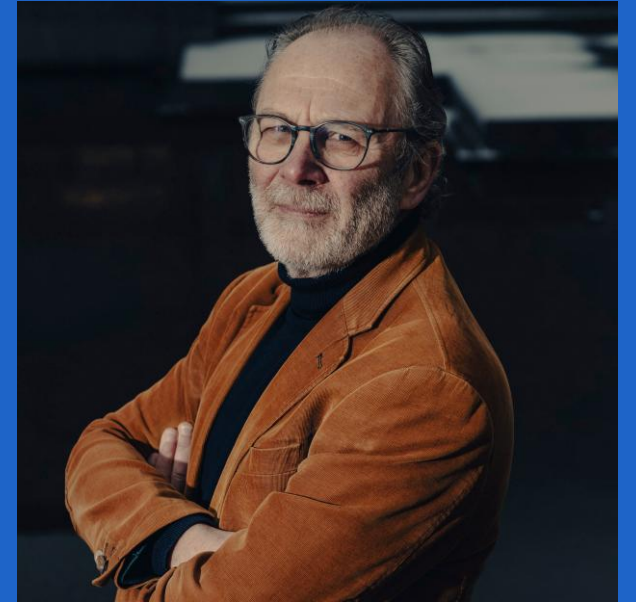
HET TEAM

Prof. Dr. Maribel Montero Perez
Department of linguistics
Ghent University

Prof. Dr. Ruben Vanderlinde
Department of educational studies
Ghent University

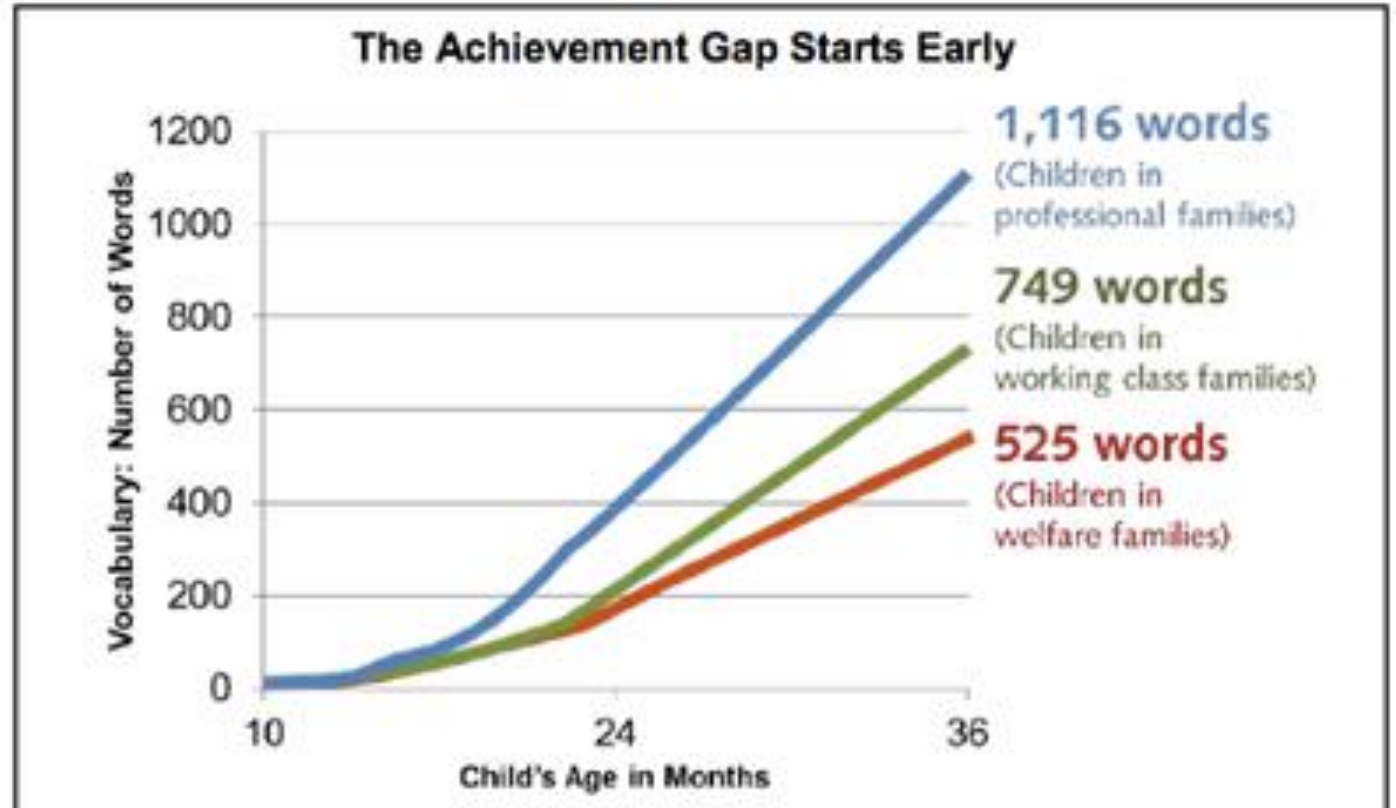

Prof. Em. Piet Van Avermaet
Centre of Diversity and Learning
Ghent University
University of the Western Cape

TAAONTWIKKELING BIJ JONGE KINDEREN

Ongelijkheid in de thuisomgeving: Hart and Risley (1995)

- 1300 observatie-uren
- 42 kinderen

THE “30 MILLION WORD GAP”

Hart & Risley, 1995

- Sperry and collega's (2019) vinden geen 30 miljoen woordenverschil
- Gilkerson en collega's (2017) gebruikten automatische language assessment technology
- 3000 woordenverschil per dag => 4 miljoenwoordenkloof

Wat weten we zeker? Ongelijkheid in taalaanbod

ONGELIJKHEID THUIS => KANS VOOR HET ONDERWIJS

De emancipatorische rol van het kleuteronderwijs

- Het kleuteronderwijs heeft verschillende doelstellingen
- “het preventieparadigma” (Vandenbroeck et al., 2012)
- Kleuteronderwijs heeft als doel toekomstige problemen en ongelijkheden in de samenleving weg te werken

ONDERZOEK NAAR INTERACTIES IN HET KLEUTERONDERWIJS

De emancipatorische rol van het kleuteronderwijs stelt teleur

el je vraag

vrt nws

Binnenland Samenleving

Kleuters komen soms tot amper 10 seconden taalproductie met leerkracht per dag: "Dit werkt ongelijkheid niet weg"

Peleman, B., Vandenbroeck, M., & Van Avermaet, P. (2020). Early learning opportunities for children at risk of social exclusion. Opening the black box of preschool practice. *European Early Childhood Education Research Journal*, 28(1), 21–42.

<https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1707360>

Kleuters met minder taalvaardigheid krijgen minder oogcontact van leerkracht: 'Dat is zorgwekkend'

⊕ Taalarme kleuters krijgen minste aandacht van leraar

Archiefbeeld ter illustratie. © Photo News

Taalarme kleuters krijgen minste aandacht van leraar: "Ontnuchterend"

Kleuters die het meeste aandacht nodig hebben, krijgen die het minst van leerkrachten. Dat blijkt uit onderzoek met een speciale bril, waarover 'De Standaard' en 'De Morgen' vandaag schrijven berichten. De aandachtskloof houdt de taalkloof in stand.

ADN

Bron: Belga

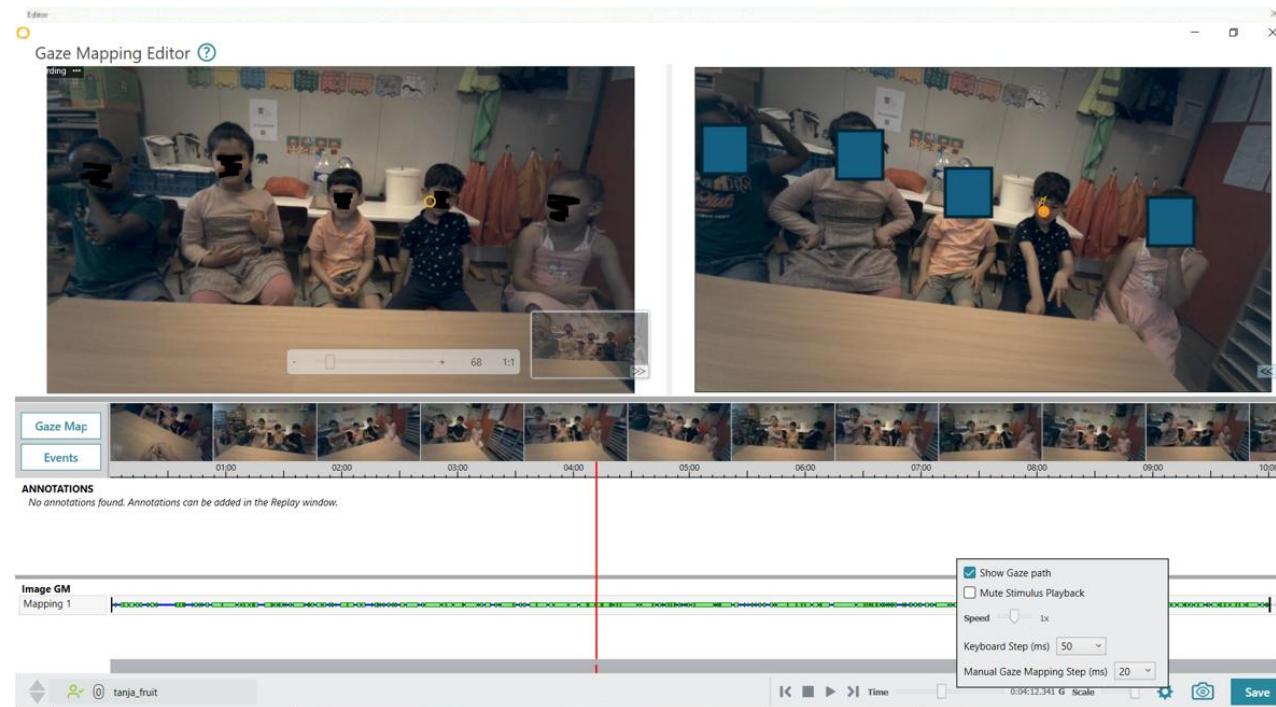
7 november 2025, 06:15 • Laatste update: 7 november 2025, 06:15

Taalontwikkeling
begint bij gezien
worden

MOBIELE EYE TRACKING IN HET KLEUTERONDERWIJS: EEN NIEUW ONDERZOEKSVELD

- Methodologische uitdaging
- Kleuteronderwijs is een super dynamische context, weinig voorspelbaar

EEN NIEUW VELD MAAR UITERST BELANGRIJK

Al zeg ik het zelf...

De blik van de leerkracht volgen is nergens belangrijker want...

- Leerkansen zijn het resultaat van honderd kleine beslissingen
- Voedingsbodem voor ongelijkheid

WIE WORDT ER BETROKKEN IN ÉÉN-OP-ÉÉN INTERACTIES EN WIE NIET?

WELKE KINDEREN WORDEN AANGEKEKEN DOOR DE LEERKRACHT TIJDENS INTERACTIEMOMENTEN?

ONDERZOEK

Mobiele eye tracking, multimodale conversatieanalyse en stimulated recall interviews

1. Hoe is de aandacht van kleuterleerkrachten verdeeld?
2. Welke kindvariabelen voorspellen de aandacht van een leerkracht?
3. Welke rol speelt de blik van de leraar in het verdelen van leerkansen?
4. Welke barrières ondervinden kleuterleraren in het stimuleren van de taalontwikkeling van elk kind?

- 80 leerkrachten, 575 kinderen
- 2300 minuten

- **HOE IS DE AANDACHT VAN KLEUTERLEERKRACHTEN VERDEELD?**
- **WELKE KINDVARIABELEN VOORSPELLEN DE AANDACHT VAN EEN LEERKRACHT?**

RESULTATEN

1. Hoe ziet de aandacht eruit die kinderen krijgen?

- De aandacht van de leerkracht is niet gelijk verdeeld
- $Sd = 44$ seconden (50% van het gemiddelde)
- Minimum: 5 seconden
- Maximum: 530 seconden

OPGELET!

**PERFECT GELIJK VERDEELDE AANDACHT
IS NOOIT EEN DOEL OP ZICH**

UNIVERSITEIT
GENT

RESULTATEN

2. Welke kindvariabelen voorspellen de aandacht van de leerkracht

- Talig kwetsbare leerlingen worden het minst aangekeken
- Negatief binomiaal modellen
- De aandacht van de leerkracht kan voorspeld worden door....
 - spreekdurf
 - taalachtergrond
 - taalontwikkeling

Wat heeft een kind
aan taalvaardigheid
als hij/zij die taal
niet durft te
gebruiken?

BELANGRIJKSTE CONCLUSIES

Onderzoeksvraag 1 & 2

- Talig kwetsbare kinderen lopen het risico over het hoofd gezien te worden in de kleuterklas
- in het kleuteronderwijs vandaag zijn 20 minuten voor het ene kind een bron van taalstimulerende directe interactie, en hooguit een kans tot meeluisteren voor het andere kind
- Ongelijkheid wordt niet enkel bepaald door je vaardigheid in talen of het aantal talen die je spreekt, maar ook of je die ta(a)l(en) durft te gebruiken

**THIBAUT, KIJKT DE LERAAR NIET
GEWOON NAAR WIE SPREEKT?**

ONDERZOEKSVRAAG 3: WELKE ROL SPEELT DE BLIK VAN DE LERAAR IN HET VERDELEN VAN LEERKANSEN?

SITUATIE 1: EEN LEERKRACHT KIJKT OP VAN HET LEESMATERIAAL

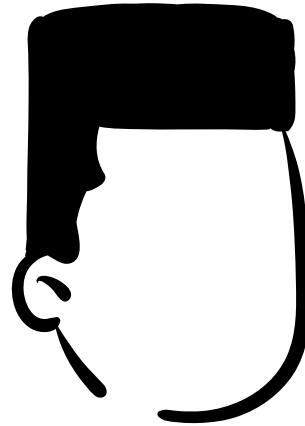
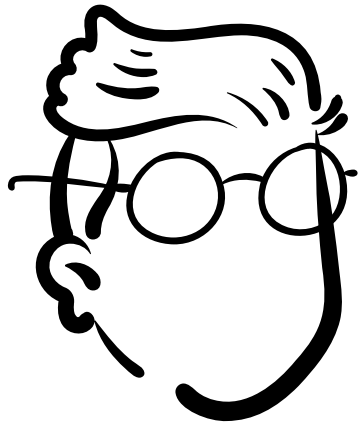
Een leerkracht begint en eindigt vaak bij een ankerpunt in de klas bij het opkijken van het leesmateriaal. Het referentiepunt in de klas is de taalsterke leerling.

SITUATIE 2: EEN LEERKRACHT SPREEKT DE GROEP TOE

Bij het toespreken van de hele klas kijkt de leerkracht vaak onbewust naar de talig sterkste leerling.

SITUATIE 3: EEN LERAAR STELT EEN VRAAG

Ik doe dat wel graag

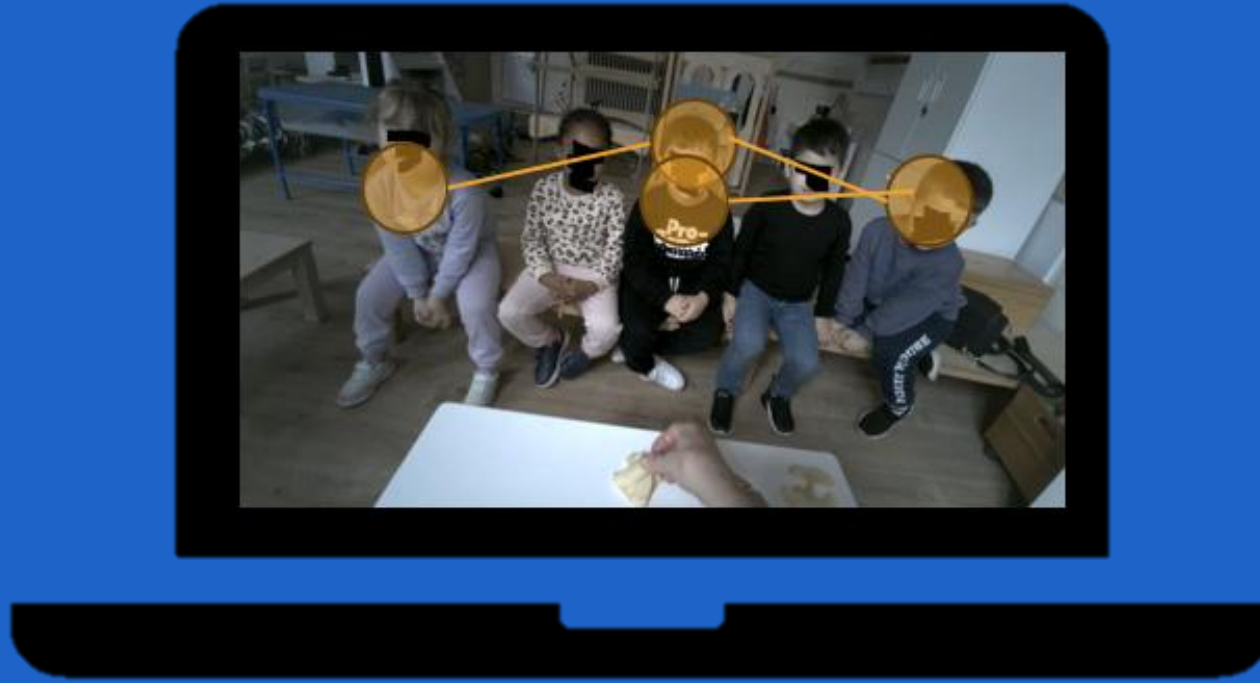
Wie gaat er ook
graag naar de
kermis?

De leerkracht initieert vaak interacties met de ogen. Ook bij taalsterke leerlingen met veel spreekdurf, is de blik vaak al op het kind voor het begint te spreken.

CONCLUSIE

Onderzoeksvraag 3

- De blik en aandacht van de leerkracht gaan vaak vooraf aan de bijdrage van het kind.
- Interactionele ongelijkheid begint vóór het spreken en vaak onbewust - ze zit ingebed in de gewoonten en verwachtingen van de leerkracht.
- Leerkrachten sturen het klasgesprek zowel verbaal als via oogcontact - maar op dit moment gebeurt dat op een ongelijke manier.

DE LERAREN ZELF AAN HET WOORD

**ONDERZOEKSVRAAG: WELKE BARRIÈRES
ONDERVINDEN LEERKRACHTEN IN HET CREËREN
VAN EEN EVENWAARDIGE TAASTIMULEREND
KLIMAAT VOOR ÉLK KIND?**

OPGELET

LEERKRACHTEN DEFINIËREN EEN TAALSTIMULEREND KLIMAAT ANDERS VOOR ANDERE KINDEREN

“Er is een groot verschil. De aangevers en de ontvanger. De aangevers zijn taalsterk en daarmee kan je echt praten. Zij helpen je les vooruit. EN dan heb je de ontvangers. Ja... het beste wat ik daarvoor kan hopen is dat ze hier en daar iets oppikken van wat ze horen.”

Differentiatie? Of een ongelijkheidsmechanisme?

Of allebei?

BARRIÈRES BESTAAN OP DRIE NIVEAUS

Ongelijkheid is multidimensioneel

Barrières konden teruggevonden worden:

- Op het kindniveau
- Op het leerkrachtniveau
- Op het systeemniveau

BARRIÈRES OP HET KINDNIVEAU

De individuele kindkenmerken zijn centraal in interactiedynamieken

“Ja zij is zeer teruggetrokken. Het kost gewoon meer moeite om haar te betrekken in vergelijking met andere leerlingen. .”

“De luide kinderen die willen hun zegje doen. En het is niet enkel wat ze zeggen. Maar ze zijn ook actiever. Dit trekt mijn aandacht, positief of negatief. Maar het trekt mijn aandacht.”

Maar... kindkenmerken betekenen niets wanneer ze geen leraargedraag uitlokken of niet uitlokken.

BARRIÈRES OP HET LEERKRACHTNIVEAU

Pedagogische beliefs, verwachtingen en bias

“ik ben blij dat hij gewoon stil is en de rest laat doen. Ik moet verder met de rest. Hij is net nieuw in de klas en begrijpt er nog niet veel van. Met hem ga ik later aan de slag, na de herfstvakantie. Nu werk ik aan zijn veiligheid door hem met rust te laten. Ik moet eerst verder met mijn lesdoelen met de anderen”

Leraren geloven dat een les “goed” is als het vooruit gaat en er veel interactie was.
Leerkrachten stellen de veiligheid van kinderen voorop.
Maar betekent “veilig”, met rust laten?

Leerkracht: Ja. Hij is ook iemand die heel terughoudend is. Hij steekt zijn hand op. Maar als ik dan “ja” zeg, trekt hij zo’n gezicht van: “Wat heb ik nu gedaan, mijn hand is omhoog? Nu vraagt hij/zij mij iets en ik weet het echt niet.”

Interviewer: En wat maakt hem terughoudend?

Leerkracht: Omdat hij heel beschermd is binnen zijn familie. In het begin kwam hij maar één of twee keer per week. Soms is het hard om dat te zeggen, maar ik heb het gevoel dat de ouders denken: “we moeten boodschappen doen. We brengen de kleine naar school” (...) In die cultuur gaan kinderen pas naar school als ze zeven zijn. En hier in Vlaanderen moet je al naar school vanaf tweeënhalf.”

Maar... leerkrachten bestaan niet in een vacuüm. Beliefs, verwachtingen en bias ontstaan steeds in een breder systeem.

BARRIÈRES OP HET SYSTEEMNIVEAU

“Als de verwachting is dat we met elk kind in interactie gaan en ieder kind individuele aandacht geven, dan zijn er twee leerkrachten nodig voor zo'n grote klas. Maar de middelen om dat mogelijk te maken zijn er gewoonweg niet.”

“Als ik een halve dag gebruik om met elk kind een één-op-één gesprekje te voeren denken mijn collega's, de ouders en de samenleving dat ik niets gedaan heb.”

Welke verwachtingen heeft de samenleving van het kleuteronderwijs?

BARRIÈRES OP HET SYSTEEMNIVEAU

Kinderen worden gezien als elkaars concurrent

“Ik vind het frustrerend dat ik zo vaak moet stoppen of herhalen. Maar dan is het ene kind niet mee. Maar de anderen willen gewoon voort. Ik moet kiezen tussen het ene kind of de groep. Wanneer de verschillen te groot of heel groot zijn, wordt het moeilijk, denk ik. Het wordt dan echt behoorlijk uitdagend.”

Het systeem bepaalt of een leraar keuzes moet maken of niet, of er een voedingsbodem is voor verwachtingen en bias.

BELANGRIJKSTE CONCLUSIES

- Leerkrachten reflecteren het meest over kindkenmerken en -gedragingen
- Maar de ongelijkheid zit ook binnenin een leraar.
- Het systeem bepaalt of er een voedingsbodem is voor deze ongelijkheidsprocessen of niet.

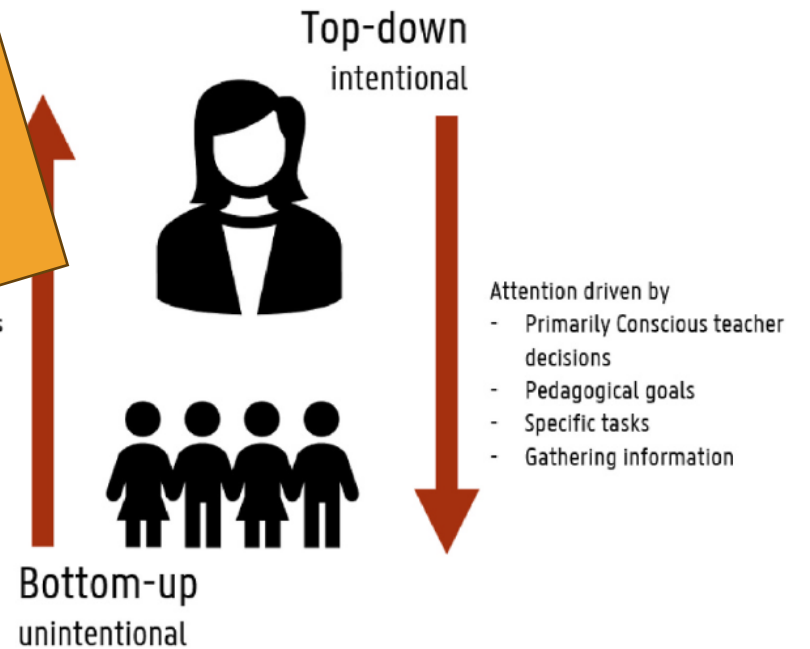
WAT IS NODIG?

Reflectie!

- Wie heb ik al gehoord?
- Waar gaat mijn blik automatisch naartoe?
- Welke kleuters helpen mekaar?
- Welke kleuter neemt sp...
- Wie ken ik al?
- Verwacht ik van elke kleuter...
- Heb ik mijn taal aangepast?
- Welke woorden zet ik centraal?

Tijd en ruimte voor
kleuterleraren

- Unconscious teacher decisions
- Children's behaviour
- Disturbance in the classroom

TAALAANBOD, TAALRUIMTE EN FEEDBACK

- Gebruik een rijke woordenschat en volwaardige zinnen
 - Maar wat met kinderen die mij niet begrijpen
- Creëer veel interactie in de klas (open vragen, uitdagen...)
 - Wat met kinderen die zich hier niet veilig bij voelen?
- Herhaal en breidt de taaluitingen van kinderen uit
 - Maar wat met kinderen die niets zeggen?

TAALAANBOD MET TALIG KWETSBARE KLEUTERS

- **Vereenvoudig** je woordenschat **niet**
- **Biedt ondersteuning**
- Trager spreken
- Kernwoorden kiezen
- Kernwoorden beklemtonen
- Kernwoorden herhalen in de zin
- Kernwoorden herhalen in extra zinnen
- **preteaching**

TAALRUIMTE MET TALIG KWETSBARE KLEUTERS

Slimme groepsverdeling

- soms veel aanbod in een heterogeen groepje, soms taalruimte in een homogeen groepje)

Geef stille kinderen toch spreekkansen:

- Een kind kan ook non-verbal antwoorden
- Kinderen kunnen ook multimodaal antwoorden (visueel ondersteunen)
- Durf te wachten

Scaffolding

- non-verbaal laten antwoorden => Zelf antwoorden en laten herhalen => nieuwe vraag stellen

Waar bouwt het kind spreekdurf op?

- In de klas of bij de zorgjuf?

FEEDBACK MET TALIG KWETSBARE LEERLINGEN

TOON dat je moeite wil doen om de kleuter te begrijpen

- Vraag om te herhalen
- Vraag om aan te wijzen
- Ga in op één woord
- Vraag hulp aan kleuter met = thuistaal
- Gebruik een vertaalapp

Recasts en expansions kunnen ook starten bij iets non-verbaal

Non-verbale expansions

- Kind wijst naar hond*
- Lk: Oh dat is een mooie hond. Heb jij ook een hond.
- Kind knikt ja.
- Lk: Jij hebt een hond thuis. Dat is fijn. Is het een grote of een kleine hond?
- ...
Lk: Kan je het uitbeelden?
- LK: Oh dat is een grote hond

EEN KLEINE UITSTAP OVER GROEPSGROOTTES

Wat zegt onderzoek?

- OESO rapport (OECD, 2024) schrijft dat klasgrootte geen beslissende factor is in onderwijsuitkomsten
 - Maar... onderzoek over onderwijs in het algemeen
- **Onderzoek in het kleuteronderwijs** (Bowne et al., 2017; Dalgaart et al., 2022; Francis & Barnett, 2019) vindt **wél** effecten van de klasgrootte op de leeruitkomsten van kinderen
- OESO kijkt naar **leeruitkomst**, maar onderwijsonderzoek kent ook andere uitkomsten
- Welbevinden van leerling en leerkracht, jobretentie van leerkrachten,